

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru – Prema novom konsenzusu o zaštiti prava intelektualnog vlasništva: Akcijski plan EU-a

(COM(2014) 392 završna verzija)

(2015/C 230/11)

Izvjestitelj: Pedro Augusto ALMEIDA FREIRE

Dana 16. srpnja 2014. godine, sukladno članku 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, Europska komisija odlučila je savjetovati se s Europskim gospodarskim i socijalnim odborom o

Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru – Prema novom konsenzusu o zaštiti prava intelektualnog vlasništva: Akcijski plan EU-a

COM(2014) 392 završna verzija.

Stručna skupina za jedinstveno tržište, proizvodnju i potrošnju, zadužena za pripremu rada Odbora o toj temi, Mišljenje je usvojila 19. studenoga 2014.

Europski gospodarski i socijalni odbor Mišljenje je usvojio na svom 503. plenarnom zasjedanju održanom 10. i 11. prosinca 2014. (sjednica od 10. prosinca 2014.), sa 144 glasa za, 3 protiv i 2 suzdržana.

1. Zaključci i preporuke

1.1. EGSO podržava opći pristup Komisije koji se sastoji u usvajanju sljedećeg:

- akcijskog plana za borbu protiv povreda prava intelektualnog vlasništva (PIV-a) u Europskoj uniji. Taj akcijski plan sadržava niz mjera namijenjenih usmjeravanju politike EU-a za zaštitu PIV-a prema povredama počinjenim na komercijalnoj razini u skladu s pristupom „tragom novca” (eng. *follow the money*), i
- strategije za zaštitu i poštovanje PIV-a u trećim zemljama čiji je cilj oblikovanje međunarodnog pristupa analizom novijih događaja i nuđenjem rješenja kako bi se poboljšala sredstva djelovanja kojima trenutno raspolaže Komisija u cilju poticanja strožih normi u pogledu intelektualnog vlasništva u trećim zemljama te u cilju suzbijanja trgovine krivotvorenim proizvodima,

s obzirom na to da su povrede intelektualnog vlasništva globalna pojava te se stoga moraju rješavati na sveobuhvatan način.

1.2. EGSO podržava akcijski plan usmjeren na borbu protiv povreda PIV-a na komercijalnoj razini jer one štete ulaganjima u inovacije i stvaranju održivih radnih mjesta u Europskoj uniji te uzrokuju gubitak poreznih prihoda.

1.3. EGSO uviđa sve važniju ulogu koju Ured za usklađivanje na unutarnjem tržištu (OHIM) ima u izradi i praćenju strategija Europske komisije za promicanje i zaštitu PIV-a, među kojima je i ovaj pristup s višestrukim ciljem koji je razrađen u akcijskom planu.

1.4. EGSO podržava pragmatični pristup Komisije koji se sastoji u davanju prednosti instrumentima poput „tragom novca” i uključivanju zainteresiranih dionika.

1.5. EGSO bi mogao prihvatiti Komisijin pristup „višestrukih ciljeva”, pod uvjetom da su ti ciljevi jasnije definirani, a njihovi kvantitativni i kvalitativni aspekti precizno određeni; posebice pozdravlja informativne kampanje za podizanje svijesti kako mladih ljudi⁽¹⁾ tako i sudaca i pravnika⁽²⁾ u vezi s posljedicama povreda PIV-a, provedene u organizaciji Europskog opservatorija za povrede prava intelektualnog vlasništva (dalje u tekstu: „Opservatorij”).

⁽¹⁾ <https://oami.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/news/-/action/view/1251336>

⁽²⁾ Seminar **sudaca o krivotvorenju i pranju novca održan 16. i 17. listopada 2014.** u Uredu za usklađivanje na unutarnjem tržištu <https://oami.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/news/-/action/view/1574263>. Vidjeti također SL L 354 od 28.12.2013., str. 73., i COM(2014) 144 završna verzija.

1.6. EGSO pozdravlja pozornost koju Komisija poklanja malim i srednjim poduzećima u cilju olakšavanja njihovog pristupa pravnim sredstvima kao i europski projekt IPorta, sustav podrške malim i srednjim poduzećima⁽³⁾ koji uzima u obzir pitanja povezana sa zaštitom PIV-a i usklađuje potporu na nacionalnoj razini.

1.7. EGSO poziva Komisiju da osigura da su pristup intelektualnom vlasništvu i njegova učinkovita zaštita u Europi dostupni, i u financijskom smislu, svim poduzećima bez obzira na njihovu veličinu.

1.8. Ipak izražava žaljenje zbog toga što se pristup Komisije ograničava na nezakonodavne instrumente te ni ne spominje mogućnost procjene postojećih zakonskih instrumenata i dobrobit koja bi mogla proizaći iz njihove revizije. EGSO naglašava da je u tom pogledu Komisija mogla pokazati veće ambicije i uzeti u obzir tu mogućnost.

1.9. Pored toga, iskazuje svoje neslaganje u pogledu pretjerane važnosti koju Komisija pridaje provedbi sustava dobrovoljne primjene, dobrovoljnih memoranduma o razumijevanju i dobrih praksi na području koje se tiče krivotvorenja i piratstva.

2. Opće napomene

2.1. Akcijski plan EU-a *Prema novom konsenzusu o zaštiti prava intelektualnog vlasništva* sastoji se od deset konkretnih mjera koje ocrtavaju novu politiku čiji je cilj stvoriti i koristiti instrumente za suzbijanje posebno onih aktivnosti koje krše prava intelektualnog vlasništva na komercijalnoj razini. Te su aktivnosti najštetnije i predstavljaju velik izazov za EU jer štete ulaganjima u inovacije i stvaranju održivih radnih mjesta te uzrokuju gubitak poreznih prihoda.

2.2. Ti novi instrumenti, koji su zasad nezakonodavne prirode, obuhvaćaju niz mjera zasnovanih na pristupu „tragom novca” čiji je cilj da se počinitelje povreda koji djeluju na komercijalnoj razini spriječi u pristupu sredstvima promidžbe i distribucije krivotvorenih proizvoda te da ih se na taj način liši prihoda.

2.3. Ciljevi Akcijskog plana EU-a *Prema novom konsenzusu o zaštiti prava intelektualnog vlasništva*, sadržani u Komunikaciji Komisije kojom se bavi ovo mišljenje, i ciljevi strategije za zaštitu i primjenu prava intelektualnog vlasništva u trećim zemljama isti su:

- i. koristiti se svim mogućim sredstvima kako bi se učinkovito odvratio i spriječio ulazak krivotvorenih proizvoda iz trećih zemalja na unutarnje tržište i njihova distribucija;
- ii. i potaknuti ulaganja, rast i zapošljavanje u sektorima koji ovise o intelektualnom vlasništvu, a koji zauzimaju vrlo važno mjesto u našem gospodarstvu.

2.4. Podizanje svijesti potrošača i proizvođača o posljedicama povreda PIV-a putem rasprava i informiranja također je važan aspekt ovih aktivnosti.

2.5. Na europskoj razini mjere će provoditi Komisija, prema potrebi u partnerstvu s Uredom za usklađivanje na unutarnjem tržištu, u kojem je od lipnja 2012. smješten Opservatorij⁽⁴⁾. Studija koju je objavio Opservatorij 25. studenoga 2013.⁽⁵⁾ pokazala je da ispitanici, posebno oni mlađe dobi, nisu svjesni značaja posljedica koje povrede PIV-a mogu imati na održavanje postojećih i stvaranje novih radnih mjesta povezanih s intelektualnim vlasništvom. Ona ujedno ukazuje na to da mladi Europljani imaju osjećaj da infrastruktura intelektualnog vlasništva služi uglavnom velikim poduzećima.

2.6. Komisija se dakle opredijelila za pristup s višestrukim ciljem uzimajući u obzir analizu razloga zbog kojih „digitalna generacija” sve više traži krivotvorene proizvode. Dio strategije obuhvaća i rad Opservatorija na razvoju sredstava komunikacije čiji je cilj podići svijest građana EU-a o posljedicama povreda PIV-a, osobito na polju zapošljavanja i gospodarstva.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/ipr/what-are-iprs/index_en.htm

⁽⁴⁾ Uredbom (EU) br. 386/2012 od 19. travnja 2012. OHIM-u su povjerene razne zadaće usmjerene na olakšavanje i podržavanje aktivnosti koje nacionalna tijela, privatni sektor i institucije EU-a poduzimaju u borbi protiv povreda PIV-a. Tim zadaćama nije obuhvaćeno sudjelovanje u pojedinačnim operacijama ili istragama koje provode nacionalna tijela, kao ni predmeti obuhvaćeni glavom V., dio treći, Ugovora o funkcioniranju Europske unije (primjerice suradnja u kaznenim stvarima i policijska suradnja).

⁽⁵⁾ Vidjeti internetske stranice oami.europa.eu. Ta se studija temeljila na pregledu literature, kvalitetnom ispitivanju 250 građana Europe u dobi od 15 do 65 godina te na kvantitativnoj fazi tijekom koje je više od 26 000 Europljana izrazilo svoje mišljenje u telefonskim razgovorima.

3. Posebne napomene

3.1. Komisija zasad nije razradila detalje sadržaja tih mjera, ali se obavezuje da će provesti savjetovanje o nezakonodavnim instrumentima koji uključuju i pristup „tragom novca” čiji je cilj da se počinitelje povreda koji djeluju na komercijalnoj razini liši sredstava promidžbe i distribucije krivotvorenih proizvoda te da ih se ujedno liši prihoda. Te će se instrumente razraditi na transparentan i rigorozan način kako bi se osigurala njihova učinkovitost u borbi protiv kršenja PIV-a.

3.2. Odredba će se oslanjati na suradnju među europskim tijelima vlasti i na razgovore/pregovore s trećim zemljama. Radit će se primjerice o tome da će se „koristiti svim mogućim sredstvima kako bi se učinkovito odvratilo i spriječio ulazak krivotvorenih proizvoda u unutarnje tržište i tržišta trećih zemalja i njihovo širenje”.

3.3. Ti nezakonodavni instrumenti oslanjati će se na dobru volju dionika te neće dovesti do uvođenja novih zakonskih instrumenata, već će se temeljiti na postojećim. Prednost tih dogovorenih rješenja leži u brzini njihove primjene. Te preventivne mjere omogućit će poboljšanje učinkovitosti pravne zaštite u građanskom pravu. Taj će se cilj moći postići samo ako mjere budu izrađene na transparentan način i pored toga uzmu u obzir relevantne interese javnosti.

3.4. EGSO smatra da taj ograničeni pristup samoregulacije, u obliku dobrovoljnih sporazuma ili dobrih praksi, ne može zamijeniti zakonske mjere na područjima gdje je potrebno primijeniti učinkovitu regulaciju.

4. Pojam „komercijalne razine”

4.1. Pojam „komercijalne razine”, koji se odnosi na određene mjere najavljene u akcijskom planu Komisije, mnogo je širi nego što se na prvi pogled čini. Akcijski je plan vrlo štur u tom pogledu, ali EGSO napominje da se taj pojam već pojavljuje u pravnom nasljeđu EU-a i omogućava jačanje mjera zabrane i građanskopravnih sankcija.

4.2. EGSO naglašava da se pojam „komercijalne razine” može odnositi na aktivnosti koje se ne provode nužno u „komercijalne svrhe”.

4.3. Taj se pojam pojavljuje u Direktivi 2004/48/EZ o poštovanju prava intelektualnog vlasništva ⁽⁶⁾ i predstavlja temelj za pribjegavanje određenim oblicima pravne zaštite u sklopu građanskog prava. Primjerice, prisutnost kriterija „komercijalne razine” omogućava nacionalnom sudu da odredi preventivne mjere poput preventivne zapljene pokretne ili nepokretne imovine osumnjičenog počinitelja, uključujući blokiranje bankovnih računa i druge imovine (članak 9., točka 2. Direktive). U nekim državama članicama taj se kriterij koristi i za pokretanje krivičnih sankcija, no pravna stečevina EU-a to isključuje.

4.4. Drugi zakonodavni instrumenti EU-a koriste pojmove slične komercijalnoj razini; Direktiva 2001/29/EZ o usklađivanju određenih aspekata autorskih i srodnih prava u informacijskom društvu ⁽⁷⁾ tako navodi pojmove „komercijalna priroda”, „komercijalna svrha”, „izravna ili neizravna ekonomska dobit” ili „komercijalno korištenje”.

Člankom 13., stavkom (a) Direktive 98/71/EZ od 13. listopada 1998. o pravnoj zaštiti dizajna ili modela ⁽⁸⁾, u vezi s ograničenjima prava koja proizlaze iz prijavljivanja dizajna ili modela, određuje se da: „Prava koja proizlaze iz prava na dizajn po registraciji ne provode se s obzirom na postupke napravljene privatno u nekomercijalne svrhe”.

4.5. U zaključku, ostavlja se dakle sudu da odlučuje o svakom pojedinačnom slučaju čime se izlaže riziku da se stvori nedosljedna, neprilagođena te stoga nesigurna sudska praksa.

4.6. Svjesne nejasnoće pojma kao i pravne nesigurnosti koju to uzrokuje, službe Komisije potaknule su Opservatorij da prikupi slučajeve nacionalnih pravnih praksi u vezi s kršenjem PIV-a kako bi se između ostalog jasnije definirao taj pojam. Uz to, uslijed poziva na iskaz interesa koji je pokrenut prošlog ljeta u sveučilišnim krugovima, dana 19. rujna 2014. organizirana je prva gospodarska radionica u cilju analiziranja ekonomskih pojmova vezanih uz intelektualno vlasništvo. Tom je prilikom nekoliko stručnjaka razmotrilo korištenje u praksi pojmova „komercijalna razina” i „komercijalna svrha” u kontekstu kršenja PIV-a ⁽⁹⁾ i načine na koje se oni mogu razumjeti s ekonomskog stajališta.

⁽⁶⁾ Vidjeti SL L 195 od 16.6.2004., str. 16.

⁽⁷⁾ Vidjeti SL L 167 od 22.6.2001., str. 10.

⁽⁸⁾ Vidjeti SL L 289 od 28.10.1998., str. 28.

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/workshops/140919-workshop_en.pdf

4.7. Imajući u vidu važnost tog razmatranja EGSO želi da službe Komisije prouče to pitanje i podijele svoje zaključke sa zainteresiranim stranama, uključujući civilno društvo.

5. „Tragom novca”

5.1. Komunikacija se odnosi kako na internet tako i na stvarnu distribucijsku mrežu. Obuhvaća i digitalne i nedigitalne proizvode te kršenje PIV-a koje šteti njihovom stvaranju, promidžbi, distribuciji i korištenju. Pristup tragom novca sastoji se dakle od odvrćanja počinitelja od nezakonite trgovine krivotvorenom robom.

5.2. Provedbe tog pristupa nastojat će osigurati da svi relevantni akteri lanca s velikom dodanom vrijednosti u obliku intelektualnog vlasništva poduzmu nužne preventivne mjere kako bi očuvali svoju konkurentnost na tržištu. Nit vodilja tih tržišta moraju i dalje biti inovacije u cilju poticanja ulaganja u kreativne i inovativne aktivnosti.

5.3. To bi trebalo povećati povjerenje u digitalna tržišta i omogućiti distribuciju konkurentnih proizvoda s velikom dodanom vrijednosti u obliku intelektualnog vlasništva, kao i rast i polet tih tržišta. Željeni je cilj prijelaz s politike intelektualnog vlasništva usmjerene na sankcije i nadoknadu štete uzrokovane kršenjem PIV-a na preventivniju i uključiviju perspektivu koja bi potrošaču na unutarnjem tržištu jamčila i osigurala široku i raznoliku ponudu proizvoda s velikom dodanom vrijednosti u obliku intelektualnog vlasništva.

5.4. Komisija predlaže objavljivanje izvješća o praćenju provođenja te politike svake dvije godine. EGSO će insistirati na tome da prvo izvješće sadržava relevantne pokazatelje te da bude pravodobno objavljeno.

5.5. Jačanjem sigurnosti platnog prometa putem pravnih koraka u slučaju nenamjerne kupovine krivotvorenih proizvoda također će se moći poboljšati zaštita potrošača i povećati njihovo povjerenje u unutarnje tržište. Po tom pitanju Komisija najavljuje javno savjetovanje o utjecaju sustava zaštite potrošača na borbu protiv kršenja PIV-a na komercijalnoj razini.

5.6. S obzirom na blisku povezanost dviju inicijativa Komisije i na važnost pristupa „tragom novca”, EGSO želi da Komisija pokrene savjetovanje širokih razmjera o ključnom pitanju zaštite potrošača na polju platnog prometa te da ga ujedno proširi i na pristup „tragom novca” u općem smislu.

5.7. EGSO također poziva službe Komisije da se savjetuju s gospodarskim dionicima kako bi se upoznale s njihovim iskustvima u vezi s uzimanjem u obzir materijalne koristi koju je ostvario krivotvoritelj u procjeni odštete i kamata u slučajevima krivotvorenja ⁽¹⁰⁾.

6. Mala i srednja poduzeća

6.1. U nekim državama članicama intelektualno vlasništvo nije važno pitanje za gotovo polovicu malih i srednjih poduzeća (54 %) ili je pitanje s kojim se susreću (46 %), ali ga smatraju skupim, složenim i dugotrajnim. To je začudujuć podatak u gospodarstvu u kojem glavnu ulogu ima znanje i u kojem nematerijalni aspekti poput znanja i iskustva, reputacije, dizajna ili imidža imaju presudnu važnost ⁽¹¹⁾.

6.2. Uz to, izgleda da mala i srednja poduzeća koja uključuju industrijsko vlasništvo u svoju strategiju razvoja postižu bolje ekonomske rezultate od drugih poduzeća, na što ukazuju određeni brojevi podaci. Tako su 32 pobjednika na natjecanju za inovacije 2010. Instituta za industrijsko vlasništvo u Francuskoj u kategoriji malih i srednjih poduzeća otvorili 614 radnih mjesta od 2006. godine, pet puta su povećali svoj godišnji promet između 2006. i 2009. i udvostručili su godišnji promet za izvoz. Ta su poduzeća istodobno pojačala napore usmjerene na istraživanje i razvoj te povećala sredstva namijenjena tome za 65,6 % ⁽¹²⁾.

⁽¹⁰⁾ U Francuskoj, primjerice, to načelo već postoji (vidjeti zakon br. 2014-315 od 11. ožujka 2014., na snazi od 14. ožujka 2014.). Članak L615-7 kodeksa o intelektualnom vlasništvu (L'article L615-7 du code de la propriété intellectuelle (CPI)) izmijenjen člankom 2. tog zakona sada određuje da u izračunavanju odštete i kamata sudstvo mora jasno uzeti u obzir negativne ekonomske učinke, moralnu štetu i korist koju je krivotvoritelj ostvario, uključujući uštede u intelektualnim, materijalnim i promidžbenim ulaganjima. No čini se da je to teško provesti, često zbog poteškoća u dokazivanju toga da je krivotvoritelj ostvario korist.

⁽¹¹⁾ <http://www.picarre.be/assets/Documents/Rapport-PIPICARR-tlchargeable3.pdf>

⁽¹²⁾ <http://www.journaldunet.com/economie/magazine/propriete-industrielle.shtml>

6.3. EGSO stoga podržava pristup Komisije kojim se unapređuje pristup pravnim sredstvima malim i srednjim poduzećima općenito ⁽¹³⁾, a posebno kad pribjegavaju tužbama u pitanjima intelektualnog vlasništva. Naime financijski trošak i složenost pravnih postupaka doista često odvraćaju inovativna mala i srednja poduzeća od ostvarivanja prava na intelektualno vlasništvo, uključujući i ona koja proizlaze iz vrlo bitnih patenata.

6.4. Financijski trošak je odlučujući čimbenik o kojem ovisi hoće li europska poduzeća investirati u inovacije. Stoga zaštita intelektualnog vlasništva, obnavljanje i zaštita PIV-a moraju biti pristupačni. Jedinstveni europski patent bi stoga mogao potaknuti poduzeća, uključujući mala i srednja poduzeća, mlade poduzetnike i nova poduzeća da zaštite svoje izume ako su troškovi za dobivanje patenta umjereni i nepretjerani. Poduzećima bi se također trebao osigurati pristup pravnim mjerama, uključujući pristup Jedinstvenom sudu za patente, uz umjerene troškove.

6.5. Mala i srednja poduzeća uz to bi trebala usvojiti strategije komercijalizacije ili distribucije, ali mnoga to ne rade na učinkovit način jer ne raspolažu potrebnim vještinama i znanjima za učinkovitu zaštitu i promicanje svojih prava intelektualnog vlasništva, kao što je naglašeno u akcijskom planu Komisije.

6.6. U tom pogledu EGSO podržava europski projekt IPorta, sustav podrške ⁽¹⁴⁾ koji uzima u obzir pitanja vezana uz zaštitu PIV-a i usklađuje pomoć na nacionalnoj razini.

Bruxelles, 10. prosinca 2014.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Henri MALOSSE

⁽¹³⁾ Komisija je nedavno predložila jačanje i poboljšanje postojećeg europskog postupka za rješavanje sporova male vrijednosti, jednoobraznog postupka koji postoji u svim državama članicama (Uredba (EZ) br. 861/2007). Vidjeti SL C 226 od 16.7.2014., str. 43.

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/ipr/what-are-iprs/index_en.htm